

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ЗЕМЕЛЬНІ СПОРИ»

Харків
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«ЗЕМЕЛЬНІ СПОРИ»

для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Харків
2022

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни «Земельні спори» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: І. В. Ігнатенко, Л. В. Лейба. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 31 с.

У к л а д а ч і: І. В. Ігнатенко,
Л. В. Лейба

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2022

ВСТУП

Самостійна робота як невід’ємний елемент опанування навчальної дисципліни «Земельні спори» передбачає, що заплановані завдання виконуються студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Вона спирається на науково обґрунтовану систему дидактично й методично оформленого навчального матеріалу.

Під час її проведення відбувається закріплення теоретичних знань, їх поглиблення, набуття й удосконалення практичних навичок й умінь, необхідних для успішної практичної діяльності.

Зміст самостійної роботи студента визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані, методичними матеріалами, завданнями і вказівками викладача.

У ході самостійної роботи студент:

- засвоює теоретичний матеріал із даної навчальної дисципліни (лекційний курс, а також окремі його розділи, теми, положення тощо);

- закріплює знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (вирішення завдань, виконання контрольних робіт, тестів для самоперевірки тощо);

- застосовує отримані знання і практичні навички для аналізу ситуацій і вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, підготовча робота в рамках ділової гри, письмовий аналіз конкретної ситуації тощо);

- використовує отримані знання й уміння задля формулювання власної позиції, теорії, моделі (написання магістерської роботи, наукової роботи для конкурсу, статті).

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру покликаний сприяти вивченню програмного матеріалу. Під час самостійної роботи слід опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Вона здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань – вивчення теоретичного матеріалу, рішення практичних задач, аналіз ефективності застосування норм земельного законодавства на практиці, підготовка до ділової гри тощо;

- доопрацювання матеріалів лекції – ознайомлення з монографічною літературою за темами лекційного матеріалу, аналіз практики застосування норм земельного законодавства, на які були посилання на лекції;

- робота в інформаційних мережах – користування базами даних, інформаційно-пошуковими й інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами тощо;

- есе за вузькоспеціальною проблемою – висвітлення актуальної теми за вузькоспеціальною проблемою курсу «Земельні спори». Тема есе обирається за однією із тем навчального курсу;

- пошук наукової літератури за певною темою – за визначеними викладачем темами студент добирає актуальну і цікаву наукову літературу, опрацьовує й надає її викладачу;

- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо
- пошук судових рішень за участю суб'єктів земельних спорів, розробка проєктів локальних нормативних актів тощо;

- підготовка тематичних презентацій;

- підготовка й публікація наукових статей – тему наукової статті або тез студент погоджує з лектором чи викладачем, під керівництвом якого виконуватиметься такий вид наукової самостійної роботи;

- участь у конкурсах студентських наукових робіт, наукових конференціях, круглих столах;
- підготовка і захист індивідуальної підсумкової письмової роботи.

Вид самостійної роботи студент обирає за власним бажанням й узгоджує з викладачем на початку навчального року (семестру). Організацію, контроль й оцінку якості виконання самостійної роботи студентів здійснює керівник, яким може виступати викладач, закріплений кафедрою за академічною студентською навчальною групою, або лектор (у випадку підготовки наукової статті, тез наукової доповіді). При виникненні питань, пов'язаних із виконанням самостійної роботи, студентам рекомендується звертатися до викладача з метою отримання необхідних роз'яснень і консультації.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Підсумкова індивідуальна письмова робота є обов'язковим видом самостійної роботи студента з навчальної дисципліни «Земельні спори» (за вибором студента). Її мета – набуття здобувачем вищої освіти компетентностей щодо аналізу й синтезу юридичних фактів і подій, умінь знаходити інформацію з різних джерел, а також розвиток письмових комунікативних вмінь і навичок.

1. Виконання підсумкової індивідуальної письмової роботи

Виконання підсумкової письмової роботи передбачає наступне:

- 1) вибір теми підсумкової письмової роботи й написання її плану, який узгоджується з викладачем;
- 2) вивчення законодавства й монографічної літератури з даної проблеми;
- 3) вивчення матеріалів судової практики, які відповідають обраній темі;
- 4) обговорення роботи з викладачем;
- 5) доопрацювання і завершення індивідуальної підсумкової письмової роботи й подання її на кафедру;
- 6) рецензування роботи;
- 7) захист підсумкової письмової роботи.

1.1. Вибір теми підсумкової індивідуальної письмової роботи

Тематика підсумкових письмових робіт визначається кафедрою, але, як виняток, викладач або студент можуть запропонувати свою тему, яка повинна бути актуальною й тісно пов'язаною із вирішенням теоретичних і практичних фахових завдань. Темі обираються студентами на початку семестру. При виборі теми студент консультується з викладачем, якій вів практичні заняття.

Теми для підсумкової індивідуальної письмової роботи

Тема 1. Система юридичних гарантій забезпечення земельних прав.

Тема 2. Поняття і зміст земельних спорів.

Тема 3. Підстави виникнення і припинення земельних спорів.

Тема 4. Загальнотеоретичні підходи до класифікації способів захисту земельних прав.

Тема 5. Форми захисту земельних прав.

Тема 6. Гарантії захисту земельних прав.

Тема 7. Проблемні питання підвідомчості земельних спорів.

Тема 8. Особливості юрисдикції адміністративних судів при вирішенні земельних спорів.

Тема 9. Медіація як перспективний спосіб вирішення земельних спорів.

Тема 10. Особливості земельних спорів, які вирішуються виключно судами.

Тема 11. Вирішення судами справ за заявами з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян чи юридичних осіб.

Тема 12. Земельні спори щодо набуття права власності на земельні ділянки.

Тема 13. Земельні спори щодо реалізації права власності на земельні ділянки.

Тема 14. Земельні спори, пов'язані з припиненням права власності на земельні ділянки.

Тема 15. Спадкування права постійного землекористування: правові позиції Верховного Суду.

Тема 16. Захист прав землекористувачів від рейдерства при реалізації права постійного землекористування.

Тема 17. Договірна форма використання земельних ділянок на умовах оренди: особливості й правові позиції Верховного Суду.

Тема 18. Поняття і правова природа договору оренди землі.

Тема 19. Особливості укладення договору оренди землі.

Тема 20. Особливості судової практики Верховного Суду щодо підстав і порядку припинення договору оренди земельної ділянки.

Тема 21. Особливості земельних спорів щодо внесення змін до договорів оренди земельних ділянок з урахуванням практики Верховного Суду.

Тема 22. Поновлення договору оренди земельної ділянки: особливості й основні правові позиції Верховного Суду.

Тема 23. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис): особливості й правові позиції Верховного Суду.

Тема 24. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій): особливості й правові позиції Верховного Суду.

Тема 25. Земельні сервітути: особливості й правові позиції Верховного Суду.

Тема 26. Земельні спори щодо визначення розмірів і відшкодування збитків власникам і землекористувачам земельних ділянок.

Тема 27. Особливості земельних спорів щодо відшкодування шкоди, завданої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства.

Тема 28. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок і використання їх не за цільовим призначенням.

1.2. Підготовка до написання й виконання підсумкової індивідуальної письмової роботи

Після вибору й закріплення теми підсумкової роботи студент вивчає законодавство і монографічну літературу з даної проблеми, знайомиться з матеріалами судової практики, які відповідають обраній темі.

Керуючись підібраними й опрацьованими нормативно-правовими актами, рекомендованою й додатковою навчальною, науковою та іншою літературою за курсом «Земельні спори»,

студент повинен приступити до самостійного її написання відповідно до погодженого плану.

Під час складання плану й написання підсумкової письмової роботи студент може консультуватися з викладачем із питань досліджуваної проблеми.

Використовуючи при написанні підсумкової письмової роботи нормативно-правові акти, наукову літературу, юридичну практику, студент зобов'язаний робити відповідні посилання на джерела, необхідні для висвітлення відповідних питань, згідно з установленими стандартами (із зазначенням вихідних джерел, автора, сторінок).

Підсумкова письмова робота виконується самостійно, повинна характеризуватися оригінальністю тексту. Переписування тексту з літературних джерел допускається тільки з метою наведення позицій, думок науковців, але при цьому обов'язково слід послатися на першоджерело.

Зміст підсумкової письмової роботи має відповідати обраній темі і складеному плану.

Структура підсумкової письмової роботи повинна бути наступною:

1. Титульна сторінка.
2. План роботи.
3. Вступ (2–3 с.), в якому обґрунтовується актуальність теми, стан розробки відповідної проблеми, визначається об'єкт, предмет, мета, завдання і методи дослідження.
4. Основна частина (20–25 с.), в якій розкривається сама тема дослідження. При цьому студенту необхідно не тільки окреслити основні проблеми обраної теми, висвітлити існуючі підходи й запропонувати свої форми й методи вирішення поставлених питань, навести власну інтерпретацію.
5. Висновок (2–3 с.), в якому зазначаються ті нові положення, які з'ясував студент під час дослідження.
6. Список використаних джерел (нормативних актів, наукової та навчальної літератури, матеріалів судової практики), оформлений за ДСТУ 2017 р.

1.3. *Обсяг підсумкової індивідуальної письмової роботи й вимоги до її оформлення*

Орієнтовний обсяг підсумкової письмової роботи – 25–30 сторінок друкованого тексту, виконаного через 1,5 інтервал, з полями: зліва – 3 см, праворуч – 1,5 см, зверху і знизу – 2 см. Шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14. Текст оформлюється на одній стороні аркуша формату А4.

Скорочення слів у тексті підсумкової письмової роботи неприпустимі, крім загальноприйнятих, або зумовлених використанням окремими нормативно-правовими актами. У разі вживання загальноприйнятих або зумовлених використанням у текстах окремих нормативних актів скорочень, абревіатур, вони позначаються на окремій сторінці після плану.

Підсумкова письмова робота має титульну сторінку, для якої відводиться перша сторінка (без номера), що не входить до загальної кількості сторінок. На титульному аркуші вказуються: Міністерство освіти і науки України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, кафедра земельного та аграрного права, назва теми, прізвище й ініціали автора роботи із зазначенням факультету, курсу й номера академічної групи, відомості про наукового керівника, рік написання роботи.

На другій сторінці наводиться план, який включає такі реквізити: угорі посередині сторінки друкується слово “ЗМІСТ”, нижче – “Вступ” (без позначення номера), потім позначені номерами розділи. Наступний розділ “Висновки” також не позначається власним номером. На останньому місці плану (теж без номера) стоїть “Список використаних джерел”, який додається в кінці підсумкової письмової роботи з нової сторінки.

Доцільно вступ побудувати з урахуванням таких елементів:

– *актуальність теми, що* визначається шляхом критичного аналізу й порівняння з відомими підходами до вирішення цієї проблеми, обґрунтування значення роботи для розвитку певної галузі;

– *мета дослідження* – прогнозування результату, визначення оптимальних шляхів вирішення завдань в умовах вибору методів і прийомів дослідження;

– *завдання дослідження* визначаються поставленою метою і являють собою конкретні послідовні шляхи вирішення проблеми;

– *предмет дослідження* – це процес, що вивчається у межах об'єкта дослідження;

– *об'єкт дослідження* – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану для вивчення, і дозволяє розглянути предмет дослідження у всіх його взаємозв'язках;

– *методи дослідження* – спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь і практичних навичок у різних сферах діяльності.

Після сторінки з вступом наводиться текст підсумкової письмової роботи з послідовним повторенням назв розділів. Наприкінці кожного розділу повинні бути зроблені відповідні висновки щодо розглянутого питання. Завершують підсумкову письмову роботу загальні висновки автора, які він зробив у процесі дослідження обраного питання.

Список літератури, яка вивчається і цитується, складається або відповідно до порядку її використання, або в алфавітному порядку. Посилання на авторів літератури, що цитується, указуються в тексті у квадратних дужках, наприклад [1, с. 3], де перша цифра означає порядковий номер джерела зі списку, друга – сторінку.

Усі сторінки нумеруються арабськими цифрами: загальна нумерація починається з титульного листа, порядковий номер на ньому не ставиться. Нумерація сторінок має бути наскрізною і проставлятися у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Підсумкова письмова робота повинна бути підписана студентом на останній сторінці після списку використаних джерел із зазначенням дати (число, місяць, рік) фактичної здачі роботи на рецензування.

Робота подається на кафедру у пластиковій теці-швидкозшивачу.

1.4. Захист підсумкових індивідуальних письмових робіт та її оцінювання

Захист підсумкової письмової роботи проводить викладач, який вів практичні заняття.

Критеріями оцінювання підсумкової письмової роботи є:

- актуальність розглянутих питань;
- самостійність визначення теми й складання плану дослідження;
- достатність обсягу й відповідність темі використаної літератури, інших джерел;
- особистий внесок у дослідження питання (самостійність у написанні, аналіз, правильність і наукова обґрунтованість висновків тощо);
- творчий підхід до написання роботи;
- дотримання вимог до оформлення роботи.

Оцінювання підсумкової письмової роботи здійснюється зважаючи на її зміст і результати захисту.

Кількість балів при проведенні захисту підсумкової роботи визначається з урахуванням: 1) повноти розкриття теми, послідовності викладення матеріалу, наявності висновків, якості оформлення роботи; 2) оцінки вмінь і навичок, презентації матеріалу, аргументації власних позицій і висновків, доведеності суджень. За результатами захисту підсумкової письмової роботи студент може отримати 0, 5, 10, 15, 20 балів, при цьому 0 балів унеможливує отримання диференційованого заліку з навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання студентів при захисті підсумкової індивідуальної письмової роботи:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Підсумкова індивідуальна письмова робота	Мах 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела і власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також

		доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні і змістовні помилки, є посилання на джерела, власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми щодо аргументації окремих понять і суджень, доведеності висновків.
	5	Робота оформлена з помилками й порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні і змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування результатів дослідження і висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи й обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела і містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять і здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

2. Есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою

Виконується з метою поглибленого вивчення судової практики з вирішення земельних спорів. Есе відображає індивідуальні уявлення автора про певні судові спори й має філософське спрямування.

Письмове есе виконується за темою, погодженою з викладачем.

Обсяг письмового есе має бути не меншим за 5 сторінок формату А4. При підготовці есе студент має використати не менше ніж 5 наукових джерел земельно-правового спрямування.

2.3. Пошук наукової літератури за певною темою

Цей вид роботи передбачає складання студентом анотацій опрацьованої наукової літератури щодо вирішення земельних спорів, в яких висвітлюється сутність публікації, стисло викладається зміст монографії (розділу монографії), статті та інших матеріалів і формулюються власні узагальнення й оцінка предмета дослідження анотованого джерела. Також анотація має містити висновки щодо практичної й теоретичної значущості анотованого джерела. Для анотування студент обирає наукові джерела за погодженням з викладачем. Анотування як форма самостійної роботи студента потребує відповідного ґрунтованого аналізу запропонованої наукової літератури.

Анотуванню піддаються не менш ніж 20 сторінок наукового джерела (розділ, підрозділ монографії, колективної монографії) або ж не менше 2 наукових статей, присвячених проблемі вирішення земельних спорів. При анотуванні наукових статей разом з анотацією надається ксерокопія статті. Обсяг анотації не може бути меншим за 5 сторінок А4.

2.4. Узагальнення судової практики

Проводиться з метою вивчення і правового аналізу правових позицій ВП ВС, практики судів щодо застосування земельного законодавства, внесення пропозицій з його удосконалення. Узагальнення судової практики проводиться за певною категорією справ у судах цивільної, господарської й

адміністративної юрисдикції. Тематику узагальнення судової практики студент погоджує з викладачем.

За результатами узагальнення судової практики студент складає звіт, де вказує тему проведеного узагальнення, кількість опрацьованих судових справ, їх загальні й відмінні риси, особливості застосування земельного законодавства в конкретних справах, робить правовий висновок за результатами узагальнення, надає пропозиції з удосконалення земельного законодавства.

2.5. Підготовка тематичних презентацій

Цей вид роботи являє собою результат самостійного вивчення будь-якої проблеми щодо вирішення земельних спорів зі створенням презентації. Презентаційний проєкт – навчально-пізнавальна, дослідницька, творча діяльність, яка проводиться з певною метою, завдяки використанню узгоджених методів, способів дослідження й спрямована на досягнення загального результату з вирішення окремої земельно-правової проблеми. Він має складатися не менше ніж з 20 слайдів.

2.6. Підготовка й публікація наукових статей

Наукова стаття готується студентом під керівництвом викладача за актуальною проблемою. Тема наукової статті погоджується з викладачем.

Стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення обраної проблеми і на які спирається автор, встановлення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки і перспективи подальших пошуків у даному напрямі.

Наукова стаття має містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень щодо вирішення земельних спорів.

Обсяг наукової статті має становити від 10 до 12 сторінок формату А4. Наприкінці наукової статті обов'язково наводиться список використаних джерел.

Наукові статті публікуються у фахових виданнях України. У разі істотного доопрацювання наукової статті викладачем, вона може оприлюднюватися у співавторстві з викладачем.

2.7. Участь у конкурсах студентських наукових робіт, наукових конференціях, круглих столах

Наукова робота для конкурсу готується за актуальною проблемою студентом під керівництвом викладача. Тема погоджується студентом із викладачем. Структура наукової роботи має відповідати вимогам конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Право». Роботи подаються у друкованому вигляді й на електронних носіях із дотриманням таких вимог:

- текст друкується шрифтом Times New Roman, міжрядковий інтервал 1.5, кегль 14, аркуш формату А4, поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм;

- наукова робота повинна мати титульну сторінку (на ній зазначаються тільки шифр і назва роботи), зміст, вступ, розділи, висновки, список використаної літератури та анотацію, у якій зазначено актуальність, мету, завдання, використану методику дослідження й надано загальну характеристику роботи;

- у разі використання будь-яких джерел інформації, ідей, тверджень, відомостей, отриманих іншими особами, на них обов'язково мають бути посилання;

- загальний обсяг роботи не повинен перевищувати 30 сторінок без урахування додатків і переліку літературних джерел;

- креслення й ілюстрації, що додаються до роботи, слід скомпонувати на аркуші формату А3 або А4.

Презентації, якими буде супроводжуватися виступ конкурсанта (студента), повинні бути заздалегідь направлені на електронну адресу викладача.

Написання тез наукової доповіді проводиться за темою навчальної дисципліни «Земельні спори», погодженою з викладачем.

Тези наукової доповіді готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової (студентської, молодих учених) конференції. Як правило, обсяг тез становить не більше чотирьох сторінок формату А4. Тези наукової доповіді мають містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень щодо вирішення земельних спорів.

Тези наукової доповіді публікуються у збірнику тез наукової конференції, у разі їх істотного доопрацювання викладачем можуть друкуватися у співавторстві з останнім.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Організацію, контроль й оцінку якості виконання самостійної роботи студентів здійснює керівник, яким може виступати викладач, закріплений кафедрою за академічною студентською навчальною групою, або лектор (у випадку підготовки підсумкової роботи, наукової роботи на конкурс, наукової статті, тез наукової доповіді). При виникненні питань, пов'язаних із виконанням самостійної роботи, студентам рекомендується звертатися до викладача з метою отримання необхідних роз'яснень та консультації.

У процесі проведення контрольних заходів викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;
- обґрунтованість і логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

Результати самостійної роботи студентів оцінюються згідно з чинними шкалами оцінювання (національною й ЄКТС) викладачем відповідної навчальної дисципліни або комісією.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-V.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
7. Деякі питання удосконалення механізмів захисту речових прав на земельні ділянки: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 р. № 925.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/925-2017-п#Text>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству: Закон України від 05.12.2019 р. № 340-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-20#Text>.
9. Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 р. № 1147.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2021-%D0%BF#Text>.
10. Про затвердження Типового договору оренди землі: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2004 р. № 220.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/220-2004-%D0%BF>.
11. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.

12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

13. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>.

14. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

15. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-п#Text>.

16. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>.

17. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

18. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015 р. № 417-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19#Text>.

19. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>.

20. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

21. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.

22. Керівні принципи для кращого виконання наявної Рекомендації про альтернативні методи розв'язання спорів між адміністративними органами і приватними сторонами (Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СКЕП-СЕРЕЈ) Страсбург, 07.12.2007 р., СЕРЕЈ (2007) 15).

Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. С. 489–496.

23. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами (ухвалена Комітетом Міністрів 05.09.2001 р. на 762-ому засіданні заступників Міністрів). *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства.* Київ, 2015. С. 463–467.

24. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах (ухвалена Комітетом Міністрів 18.09.2002 р. на 808-му засіданні заступників міністрів). *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства.* Київ, 2015. С. 468–471.

25. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім “Кампус Коттон клуб”» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 15-рп/2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02>.

26. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України від 01.04.2010 р. № 10-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-10#Text>.

27. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05#Text>.

28. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Сокурєнко і Стригун проти України» від 20.07.2006 р., заяви № 29458/04 та № 29465/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_115#Text.

29. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Проніна проти України» від 18.07.2006 р., заява № 63566/00. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_096#Text.

30. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Стретч проти Сполученого Королівства» від 24.07.2003 р. URL: <https://swarb.co.uk/stretch-v-the-united-kingdom-echr-24-jun-2003/>.

31. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Рисовський проти України» від 20.10.2011 р., заява № 29979/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_854#Text.

32. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Зелєнчук та Цицюра проти України» від 22.05.2018 р., заява № 846/16 і № 1075/16. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text.

Література

Основна література

1. Правові позиції Великої Палати Верховного Суду у спорах, що виникають із земельних правовідносин: посібник / Л. А. Швецова та ін. Харків, 2021. 908 с.

2. Земельні спори: правові висновки Верховного Суду / упоряд. Ю. Я. Чумак. Київ: Алерта, 2021. 350 с.

3. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців / за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Екус, 2020. 496 с.

4. Буракова А. М. Визнання недійсними рішень органів владних повноважень як спосіб захисту земельних прав: монографія. Харків : Юрайт. 2019. 188 с.

5. Ковач Д. Л. Виникнення суб'єктивних земельних прав: монографія. Харків: Фінарт. 2019. 224 с.

6. Лісова Т. В. Правове забезпечення відновлення земель: теоретичні і практичні проблеми: монографія. Харків: Юрайт, 2020. 394 с.
7. Малохліб О. С. Правові засади використання земельних ділянок для житлового будівництва: монографія. Харків: Юрайт, 2021. 176 с.
8. Мироненко І. В. Інститут права сусідства: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Івано-Франківськ, Супрун В. П., 2019. 341 с.
9. Одарюк М. П. Правові засади земельних процедур: монографія / під заг. ред. М. В. Шульги. Харків: ТОВ «Планета-Прінт». 2020. 176 с.
10. Ріпенко А. І. Використання земель для містобудівних потреб: теоретичні та практичні проблеми: монографія. Херсон: Гельветика, 2019. 496 с.
11. Федчишин Д. В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Херсон: Гельветика, 2020. 418 с.
12. Чирик А. О. Спільна часткова власність на земельну ділянку: моногр. Харків: Юрайт, 2020. 172 с.
13. Суша Л.М. Правові засади відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам в Україні: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.06; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 188 с.
14. Юрченко Е. С. Право сільськогосподарського землекористування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Київ, 2019. 227 с.
15. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / Д. В. Санніков, М.В. Шульга, В.І. Гордєєв та ін. Харків: Право, 2021. 376 с.
16. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду в земельних спорах за участю органів Держгеокадастру за період із 01.03.2018 по 23.11.2020 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daidzhest_VP_VS.pdf.
17. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із

земельних відносин (застосування норм матеріального права). Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 20.04.2018 по 18.09.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/dajdjest VP_zemelni_sporu_2018_2019.pdf.

18. Дайджест практики Верховного Суду у справах із договору оренди землі за період з 2018 по 2021 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Dajjest_orenda_zemli_2018_2021.pdf.

Додаткова література

1. Боднарчук О. Г., Боднарчук О. І. Проблемні питання правового регулювання відносин щодо користування чужою земельною ділянкою (суперфіцію) в Україні. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2020. С. 19–24.

2. Бусуйок Д. В. Законодавче регулювання вирішення земельних спорів у порядку медіації. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 147–150.

3. Висіцька І. Емфітевзис: правова природа, умови, форма, доцільність застосування. *Землевпорядний вісник*. 2019. № 11. С. 41–47.

4. Ганенко Р. Особливості вирішення спорів щодо взаємного перетину (накладання) земельних ділянок. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 11. С. 31–33.

5. Гоменюк І. Реєстрація прав на землю. *Земельні відносини: Тематичний збірник*. 2019. Вип. 6. С. 13.

6. Гордєєв В. І., Федорович В. І. Відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга, В.В. Носік, П.Ф. Кулінич та ін. Харків: Право. 2019. С. 64–70.

7. Заєць О. Еволюція юрисдикції земельних спорів в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 114–119.

8. Заєць О. І. Обрання належного способу захисту земельних прав: окремі проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 151–154.

9. Ігнатенко І. В. Просторове планування як інструмент управління територіальним розвитком громади: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 130-135.
10. Ігнатенко І. В. Правові питання забезпечення землеустрою як напрямку удосконалення сільськогосподарського землекористування. *Правова позиція*. 2022. № 1 (34). С. 28–32.
11. Ігнатенко І. В. Особливості правового регулювання використання штучно створених земельних ділянок для здійснення забудови територій. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 221–227.
12. Ільків О. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 98–104.
13. Ільків О. В. Захист прав користувача земельної ділянки, наданої для сільськогосподарських потреб. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 1. С. 32–36.
14. Коломійцева Д. М. Спори щодо визначення судової юрисдикції при оскарженні рішень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері земельних відносин. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 272–278.
15. Кулинич П. Ф. Поновлення договору оренди землі як спосіб захисту прав орендаря: спірні положення законодавства та судова практика. *Судова апеляція*. 2019. № 4. С. 115–125.
16. Лейба Л. В. Земельні спори. Велика українська юридична енциклопедія. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. голови) та ін. Харків: Право, 2019. С. 240–242.
17. Лісова Т. В., Шульга М. В., Шульга Т. М. Особливості захисту земельних прав у процесі здійснення реєстраційних дій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3.
18. Марусенко Р. І. Сервітут земельний. Велика українська юридична енциклопедія. Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга. В.В. Носік, П.Ф. Кулінич та ін. Харків: Право. 2019. С. 569–573.

19. Мішина Ж. В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів. Електронна бібліотека юридичної літератури. URL: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/26353/%C6>.
20. Носік В. В., Саркісова Т. Б. До питання про юридичні моделі визначення розміру збитків внаслідок порушення правового режиму земель рекреаційного призначення. *Екологічне право*. 2020. Вип 3. С. 33–35.
21. Торгашова К. О. Практичні проблеми розмежування адміністративної та господарської юрисдикції на основі критеріїв належності публічно-правових спорів. *Молодий вчений. Юридичні науки*. 2020. № 11 (87). URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/216>
22. Федорович В. І. Право на земельну ділянку у разі набуття права власності на житловий будинок, будівлю або споруду. *Вісник Львівського університету. Серія «Юридична»*. 2018. Вип. 66. С. 179–186.
23. Федчишин Д. В. Актуальні аспекти самозахисту у здійсненні прав на землю. *Право і суспільство*. 2018. № 4. С. 144–149.
24. Федчишин Д. В. Процесуальні права в механізмі судового захисту прав на землю. *Вісн. Запорізького нац. ун-ту*. 2018. № 3. С. 29–36.
25. Федчишин Д. В. До питання про процедури альтернативного вирішення земельних спорів в Україні. *Науков. вісн. Херсонського держ. ун-ту. Серія Право*. 2019. Вип. 1. С. 46–49.
26. Федчишин Д. В. До питання про способи захисту прав на землю. *Науков. записки Ін-ту законодавства Верхов. Ради України*. 2018. № 4. С. 30–35.
27. Харитонова Т. Є. Емфітевзис: земельний, цивілістичний та екологічний аспекти. *Екологічне право*. 2019. Вип. 3. С. 41–45.
28. Хомінець С. В., Шульга М. В., Данілік Д. М. Сучасний стан правового регулювання реєстраційної діяльності у сфері реєстраційних відносин. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3.

29. Чирик А. О. Об'єднання земельних ділянок як підстава виникнення права спільної часткової власності. *Право і суспільство*. 2018. № 3/2 С. 98–103.

30. Чирик А. О. Окремі особливості земельної ділянки як об'єкта права спільної часткової власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 165–167.

31. Шульга М.В., Ігнатенко І. В., Федчишин Д. В. Законодавчі новели щодо вирішення земельних спорів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 1 (42). С. 75–81.

32. Шульга М. В. Самовільне зайняття земельної ділянки. *Велика українська юридична енциклопедія*. Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга. В.В. Носік, П.Ф. Кулінич та ін. Харків: Право. 2019. С. 556–559.

33. Яворська О. Договір як підстава виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільгосподарських потреб. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 120–124.

Інтернет-ресурси

<https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=770> – Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс (СЕНМК). Кафедра земельного та аграрного права. Земельні спори

<http://portal.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України

<https://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України

<http://www.kmu.gov.ua> – офіційний портал Кабінету Міністрів України

<http://www.menr.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства екології та природних ресурсів України

<http://www.minagro.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України

<http://land.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру

<http://www.dzk.gov.ua> – сайт Центру державного земельного кадастру

<http://www.zemres.com> – сайт землевпорядників України
<http://www.zemli.com.ua> – Земли.com.ua: портал
земельных вопросов
<http://www.pravoua.com.ua> – офіційний сайт журналу
«Право України»
<http://lib.rada.gov.ua> – сайт бібліотеки Верховної Ради
України
<http://www.nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки
України ім. В. І. Вернадського
http://10.106.3.2/index.php?option=com_k2&view=item&id=65:elektronniresursi. – Наукова бібліотека Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Загальні вимоги до виконання самостійної роботи.....	4
Методичні рекомендації до виконання окремих видів самостійної роботи.....	6
Критерії оцінки результатів самостійної роботи студентів.....	19
Рекомендовані джерела інформації для самостійної роботи....	20

Навчальне видання

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«ЗЕМЕЛЬНІ СПОРИ»

для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: ІГНАТЕНКО Ірина Володимирівна,
ЛЕЙБА Людмила Василівна.

Відповідальна за випуск *М. В. Шульга*

Редактор *Л. Русанова*
Комп'ютерна верстка *Ю. Бойко*